

РОЗДІЛ 1. СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ

Нрыбок N.M.
Butsyk O.M.

Грибок H.M.
Буцик O.M.

ERGOTHERAPY IN UKRAINE. CURRENT STATE OF PROBLEM

The article deals with the current state of the problem of ergotherapy in Ukraine and in the world. It is noted that ergotherapy has a key role in restoring the lost functions of a person and returning it to a society, productive active activity. The modern approaches to the training of specialists in the field of ergotherapy in Ukraine and abroad are shown.

Key words: *ergotherapy, physical rehabilitation, patient, ergotherapist, training of specialists.*

ЕРГОТЕРАПІЯ В УКРАЇНІ. СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ

У статті розглянуто сучасний стан проблеми ерготерапії в Україні та світі. Зауважується, що ерготерапії належить ключова роль у відновленні втрачених функцій людини та поверненні її до соціуму, продуктивної активної діяльності. Відображені сучасні підходи до підготовки фахівців з ерготерапії в Україні та за кордоном.

Ключові слова: *ерготерапія, фізична реабілітація, пацієнт, ерготерапевт, підготовка фахівців.*

Постановка проблеми. Людина з обмеженими можливостями в багатьох випадках є залежною від сторонньої допомоги і не завжди може сама знайти рішення проблем, що пов'язані з нездатністю турботи про себе. Таким людям потрібна належна ерготерапевтична допомога.

Термін «Ерготерапія» походить від латинського ergo – праця, заняття, і грецького therapia – лікування. Ерготерапія – це комплекс методів, що спрямовані на допомогу пацієнту в повсякденному житті й сприяють розвитку, відновленню й підтримці необхідних побутових навичок і дій. Цей розділ медицини вивчає методи і засоби відновлення рухової активності кінцівок за допомогою різних тренажерів і ігрових завдань. Ерготерапія направлена на зцілення через діяльність.

Мета ерготерапії – не просто відновити втрачені рухові функції, а й заново адаптувати людину до нормального життя, допомогти їй досягти максимальної самостійності і незалежності в побуті.

Ерготерапія – це не просто спеціальна лікувальна гімнастика, що спрямована на тренування дрібної моторики і координації, вона включає в себе знання з декількох спеціальностей – психології, педагогіки, соціології, біомеханіки і фізичної терапії.

За допомогою ерготерапії поліпшуються не тільки рухові, а і когнітивні й емоційні можливості.

Ерготерапія розроблена ще й для того, щоб пробудити в пацієнтах бажання вчитися чомусь новому, спілкуватися на рівних зі своїм оточенням, розважатися і навіть піклуватися про інших. Повсякденна діяльність включає в себе

самообслуговування, трудову діяльність, дозвілля і пов'язані з цим міжособистісні відносини. Кінцева мета ерготерапії – не тільки максимально відновити рухові функції, а й адаптувати пацієнта до звичного життя здорової людини, допомогти стати самостійним, соціально пристосованим і незалежним у побуті [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрямок ерготерапії для України є відносно новим. Різноманітність підходів до розуміння даного поняття свідчить про складність та неоднозначність проблеми, що вимагає пошуку нових підходів до її вирішення.

Метою даної роботи є аналіз та узагальнення сучасних поглядів у контексті розвитку ерготерапії в Україні.

Об'єкт дослідження – сучасний стан проблеми ерготерапії в світі.

Предмет дослідження – стан проблеми ерготерапії в Україні.

Методи дослідження – аналіз наукової літератури з проблеми ерготерапії в Україні та світі.

Виклад основного матеріалу. Поняття «ерготерапія» або «occupational therapy» з'явилося ще на початку ХХ століття, а перша школа з підготовки фахівців у цій галузі з'явилась у 1908 році в Чикаго, а в 1917 році у США вперше створено Національне товариство з розвитку заняттєвої терапії (National Society for the Promotion of Occupational Therapy – NSPOT) [10]. Перші принципи відновної терапії, на засадах якої і сформувалась ерготерапія, сформульовані у 1919 році в книзі Джорджа Дантона «Відновна терапія» [9]. Проте переважно ерготерапія як окрема спеціальність сформувалась після Другої світової війни, коли суспільство зіткнулось із проблемою появи великої кількості молодих людей, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, та гострою необхідністю їх реабілітації. Цих людей необхідно було заново навчити самообслуговуванню, так і сприяти їх соціальній адаптації, адже у таких людей часто розпочиналася депресія, що ускладнювало не лише можливість їх одужання, але й життя рідних і близьких таких пацієнтів. [10]. У 1952 році створено Всесвітню організацію ерготерапевтів (у 2016 році її членами були представники 92 країн світу. У країнах Західної Європи, США та Канаді існує широка мережа центрів та велика кількість фахівців з ерготерапії [7].

В Україні ерготерапію як спеціальність нещодавно внесли до Класифікатора професій. Зараз розробляються кваліфікаційні характеристики і найближчим часом Міністерство охорони здоров'я України має ввести штатні посади для цих фахівців у закладах охорони здоров'я. За словами організаторів, це лише перший крок у вже відкриті двері. Попереду багато роботи, щоб на законодавчому рівні зробити цих фахівців повноправною колегіальною частиною медичної спільноти.

За канадською моделлю реабілітації ерготерапія основана на «трьох китах» – особа, діяльність, навколишнє середовище. Усвідомлення діяльність має терапевтичний ефект. Що більше людина залучена у діяльність, тим краще вона відпрацьовуватиме моторику. Треба пам'ятати, що відпрацьовання механічного руху ще не означає, що пацієнт перенесе цей навик на іншу діяльність [10].

Ерготерапія в англomовній літературі застосовується як термін «occupational therapy» («заняттєва терапія» або «лікування заняттям», від лат. Occupatio – «зайнятість»). Скорочена назва професії в англomовному світі ОТ або О.Т.. Сучасне поняття ерготерапії включає в себе комплекс заходів, спрямованих як на відновлення виконання хворим повсякденних функцій трудових навичок та забезпечення соціальної адаптації пацієнтів з особливими потребами [5].

Мета спеціаліста ерготерапії – розвиток навичок самостійності у сферах повсякденного життя. Робота проводиться для розвитку: навиків самообслуговування, соціальних навичок, професійних та трудових навичок [9].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, до найбільш тяжких травм опорно-рухового апарату належать ушкодження хребта й спинного мозку, кількість яких останнім часом зростає майже в 30 разів і становить в середньому 80 випадків на 1 млн. населення [6].

Завданням ерготерапевта є аналіз та оцінка середовища, у якому виникають труднощі у клієнта (на робочому місці, у школі, вдома), для надання рекомендацій щодо спеціального обладнання та виявлення доцільних вправ для реабілітації.

Вченими була доведена ефективність ерготерапії у роботі з клієнтами різних вікових категорій. Робота з дорослими спрямована на відновлення навичок самообслуговування, проведення домашньої роботи та дозвілля. Робота з дітьми, спрямована на формування моторних навичок необхідних для оволодіння навичками самообслуговування, гри та навчання (наприклад, навичок необхідних для самостійного купання, миття рук). [10].

Сеанси ерготерапії можуть відбуватися у рамках медичних та реабілітаційних закладах.

У методичний арсенал ерготерапії, в залежності від потреб клієнта, входять: навчальні методики, рухливі ігри (для психомоторного розвитку дитини) та трудова діяльність (виготовлення керамічних та столярних виробів) [9].

Ерготерапія сприяє зміцненню м'язового тону, розвитку координаційних здібностей, реакцій рівноваги, загальної та дрібної моторики, моторного планування, покращує інтеграцію сенсорної інформації, а також регулює рівень активності.

Ерготерапія розроблена ще й для того, щоб пробудити в пацієнтах бажання вчитися чомусь новому, спілкуватися на рівних зі своїм оточенням, розважатися і навіть піклуватися про інших. Повсякденна діяльність включає в себе самообслуговування, трудову діяльність, дозвілля і пов'язані з цим міжособистісні відносини. Кінцева мета ерготерапії – не тільки максимально відновити рухові функції, а й адаптувати пацієнта до звичного життя здорової людини, допомогти стати самостійним, соціально пристосованим і незалежним у побуті [3].

Для України ерготерапія – порівняно новий метод реабілітації, однак в Західній Європі та Америці вона відома більше 60 років. Ця спеціальність почала формуватися в післявоєнні роки, коли з фронту додому повернулися люди, яких війна перетворила в інвалідів. Всі вони потребували реабілітації. Їх доводилося заново вчити робити найелементарніші речі, необхідні в повсякденному житті – самостійно вмиватися і одягатися, тримати виделку, підтримувати чистоту в будинку. Але, крім того, ці люди потребували і соціальної адаптації. Адже здорова людина, що раптово постраждала від хвороби, часто падає духом і починає вважати, що відтепер життя для неї закінчено. Вона стає пасивною і залежною, а це не тільки відсуває одужання на невизначений термін, а й ускладнює життя її близьких, яким і так живеться нелегко. Саме для того, щоб змінити цю ситуацію, і були розроблені методи ерготерапії [5].

Ерготерапія пропонує унікальний міждисциплінарний реабілітаційний підхід, який поєднує терапевтичну програму реабілітації, абілітації (абілітація – система заходів та соціальних послуг, спрямованих на опанування особою знань та навичок, необхідних для її незалежного проживання в соціальному середовищі: усвідомлення

своїх можливостей та обмежень, соціальних ролей, розуміння прав та обов'язків, уміння здійснювати самообслуговування) [3] та компенсації (адаптації).

Найважливіше завдання ерготерапії – допомога у вирішенні конкретних проблем, які виникають у пацієнта при виконанні нормальних повсякденних справ, для цього він повинен виконувати різні вправи, наприклад, відкривання дверей, малювання якоїсь фігури (кола) тощо. Контролюючи процес, лікар усвідомлює для себе фактичне обмеження обсягу рухів пацієнта та складає індивідуальний план терапії для хворого. Існує багато методів ерготерапії, наприклад: функціональні ігри, мобілізація суглобів, захист суглобів (консультації та навчання), тренування функції м'язів, регулювання тону м'язів, тренування координації, навчання малим правильним рухам, тренування чутливості, тренування сприйняття, тренування написання текстів та інші навчання навичок, що необхідні в повсякденному житті [9].

Перспективи подальших досліджень. У подальшому планується присвятити увагу висвітленню проблем надання ерготерапевтичної допомоги в Україні.

Список використаної літератури:

1. Багрій Іванна. Заняттєва терапія як напрям професійної діяльності / Іванна Багрій // Педагогіка та психологія професійної освіти. – 2014. – №1. – С. 158-166.
2. Ерготерапія і життєдіяльність [Електронний ресурс]. 2013. / Режим доступу: <http://www.ergoterapia.wordpress.com/2013/01/30/ерготерапія-і-життєдіяльність>.
3. Эрготерапия (Occupational Therapy) – новая профессия в сфере реабилитации для Украины – [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ua.ua.info/mamforum_arh/theme/516316.html.
4. Литвин И.А. Когнитивные дисфункции при травматическом стрессовом расстройстве у раненных, поступивших из зоны АТО / И.А Литвин // Медицина невідкладних станів. – 2016. – №4(75). – С. 35-42.
5. Окамото Г. Основы фізичної реабілітації//Перекл. з англ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. – 325 с.
6. Основні показники інвалідності та діяльності медико-соціальних експертних комісій України за 2015 рік (Аналітико-інформаційний лист)/ А.В. Іпатов, О.М. Мороз, В.А. Голик // С.І. Черняка, Донецьк: ПП «Акцент», 2016. – 175с.
7. Пустовойт Б.П. Сучасні погляди ерготерапії / Б. П. Пустовойт, П.К. Пустовойт // Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології. – 2017. – № 1. – С. 64 – 69.
8. Рокошевська В.В. Фізична реабілітація хворих після перенесеного мозкового геморагічного інсульту в умовах стаціонару. Методичний посібник. Л.: ПП. Сорока Т. Б., 2010. 96.
9. Сварник М.І. Заняттєва терапія//Соціальні послуги на рівні громади для осіб з інтелектуальною недостатністю. Посібник для відкритого навчання. – К., 2004. – С. 130-133.
10. Таран І.В. Ерготерапія, як сучасний напрямок фізичної реабілітації хворих із травмами й захворюваннями нервової системи / І.В.Таран, Ю.Валюшко // Теоретичні та методичні проблеми фізичної реабілітації : матеріали VI Всеукр. наук.-метод. конф. – Херсон, 2016. – С. 292 – 298.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2018 р.